افغانستانی‌ها و پاکستانی‌ها از آیین‌ها و عزاداری‌هایشان در ایام محرم می‌گویند

صدای یا حسین از خانه همسایه شرقی

عاطفه جعفری
روزنامه‌نگار

بوی محرم که می‌آید، همه به‌دنبال این هستند که برای حسین(ع) کاری کنند. از یک ماه قبل از محرم آماده می‌شوند و زیر لب زمزمه می‌کنند:
«برمشامم می‌رسد هر لحظه بوی کربلا
بر دلم ترسم بماند آرزوی کربلا»

امام‌حسینی‌ها، هرجای دنیا که باشند، محرم برایشان جور دیگری است؛ چه در ایران، چه در آمریکا و چه در همین افغانستان و پاکستان که در کنارمان هستند و محرم و امام‌حسین(ع) برایشان آنقدر ارزشمند است که هرجایی که باشند، در روستا و شهر سعی می‌کنند این مراسم را پرشور برگزار کنند.

در این گزارش سعی کردیم از آیین‌هایی بگوییم که هرساله برای محرم در این دو کشور برگزار می‌شود و مردم هر آنچه دارند را در راه حسین(ع) می‌گذارند و به گفته خودشان، حسین(ع) برای آنها همیشه سروری کرده و آنها هم سعی می‌کنند در مراسم عزاداری‌اش همه‌جوره حضور داشته باشند. آیین‌های سنتی زیاد دارند و همه این آیین‌ها را سال‌ها اجرا کرده‌اند؛ از پخت نذری تا سیاه‌پوش کردن همه شهرها و روستاهایشان. با نوشتن این گزارش مدام این شعر محتشم کاشانی در ذهنم تداعی می‌شد:

«باز این چه شورش است که در خلق عالم است باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است
باز این چه رستخیز عظیم است؟ کز زمین بی‌نفخ صور، خاسته تا عرش اعظم است
این صبح تیره باز دمید از کجا؟ کزو کار جهان و خلق جهان، جمله درهم است
گویا، طلوع می‌کند از مغرب آفتاب کآشوب در تمامی ذرات عالم است»

می‌کنیم این است که تکایا و حسینیه‌ها در همه‌جا بسیار زیاد وجود دارد و حتی گاهی در یک منطقه کوچک نیز چندین تکیه و حسینیه قرار دارد و بعضا همه متعلق به یک قوم یا یک عشیره خاص هستند. مساجد در مناطق برنفوذ هم این عزاداری را برگزار می‌کنند، اما تعداد حسینیه‌ها و تکایا بیشتر از مساجد است و شاید دلیلش این باشد که در دوره عبدالرحمان‌خان، قتل‌عام شیعه‌ها در دستورکار دولت وقت قرار گرفت که شیعیان را ملزم می‌کردند از مذهب‌شان استنکاف کنند و به مذهب اهل‌سنت روی بیاورند و در مساجد این تغییر مذهب را علنا اعلام کنند. برای همین مردم در مناطق مرکزی به مساجد توجهی نمی‌کردند و اگر مسجدی هم بود، به‌خاطر این پروسه سیاسی دولت در حاشیه قرار می‌گرفت و تکایا و حسینیه‌ها جای مساجد را گرفتند و استوار به کارشان ادامه دادند. این را هم بگویم که پذیرش بیرق‌ها و شعارهای عاشورا در جامعه افغانستان جایگاه ویژه‌ای دارد؛ در کوی و برزن این بیرق‌ها گذاشته می‌شود و نیاز جامعه افغانستان به این بیرق‌ها بسیار زیاد است.»

وقتی از اوضاع سیاسی افغانستان و شرایط برگزاری هیات‌ها در این اوضاع سیاسی می‌پرسم، می‌گوید: «تا ۴۰ سال قبل بحث عزاداری یک بحث غیرعادی در افغانستان به‌حساب می‌آمد، زیرا کسانی که مخاطب برگزاری این مراسم بودند، همه شیعیان را در دسته افراطی‌ها طبقه‌بندی می‌کردند و برای همین حتی در منطقه چندوال کابل عده‌ای از عزاداران عمدتا مجالس‌شان را در زیرزمین‌ها برگزار می‌کردند و بسیار مواظب بودند سربازان و کسانی که در دستگاه حکومتی جای دارند، عزاداری آنها را متوجه نشوند و نسبت به این مسائل حساس نباشند. البته قبل از این دوران هم که دوران اختناق بود و بردن نام اهل‌بیت(ع) ممنوع بود، مراسم عزاداری به‌شیوه و سبک دیگری نمایان بود و بیشتر در فضایی که به آن «حمله‌خوانی» می‌گفتند، برگزار می‌شد و کسانی که به آنها پیش‌درآمدان یا منقبت‌خوان نامیده می‌شدند داستان رشادت‌های امام‌حسین(ع) و یاران‌شان در جریانی کربلا را که دقیقا صدها بیت شعر درآمده بود، بازگو می‌کردند. این افراد، چوب‌دستی‌ای را به‌عنوان علم ابوالفضل(ع) در دست می‌گرفتند و شروع به شعرخوانی می‌کردند و گاهی هزاران بیت شعر را برای مردم می‌خواندند.»

از سخنرانی‌ها و روضه‌هایی که در این مراسم ایراد می‌شود می‌پرسم و می‌گوید: «یکی از مسائلی که در عزاداری‌ها به‌خوبی نمایان است، همین بحث روضه و سخنرانی است. سخنرانی و روضه‌خوانی جایگاه ویژه‌ای در فرهنگ تشیع افغانستان دارد. ما علمای بزرگی در افغانستان داریم که سال‌های سال این پوسترها در مناطق مختلف متفاوت است. خیلی از متمولان که به‌نحوی خودشان را شریک این عزاداری‌ها می‌دانند، نذری می‌دهند. سال‌ها است که ما می‌بینیم در ایام محرم به یکباره شهر کابل فضای محرمی به خودش می‌گیرد و پرچم‌های سیاه و شعارهای عاشورا در همه‌جای شهر دیده می‌شود. یکی از نکات مهم فضای عاشورا در افغانستان این است که حتی از دیدگاه اهل‌سنت هم این مراسم جالب است و آنها هم در این فضا حضور دارند و به‌نحوی با اهل‌بیت امام‌حسین(ع) همدردی می‌کنند و خودشان را جزء کاروان امام‌حسین(ع) می‌دانند.»سوال آخرم به فضای امروز جامعه افغانستان اختصاص دارد و اینکه چقدر مردم به سخنرانی‌ها اهمیت می‌دهند و فضای سخنرانی‌ها چگونه است؟ و می‌گوید: «امروزه نیز تکایا و مداحان یا الهام از تجربیات سنتی افغانستان و مداحی‌هایی که در کشورهای همسایه انجام می‌شود، تلاش دارند مدیا روش جدیدی را برای عزاداری ارائه بدهند که طبعا در دامنه تغییرات در فضای مدرنی که الان وجود دارد، این مساله بسیار مهم است. این سال‌هایی که ما در آن قرار داریم، سال‌های حساسی است، برای همین سینه‌زنی‌ها و شعارها الان متفاوت است و این تفاوت به‌خاطر شرایط ویژه‌ای است که وجود دارد. ما می‌خواهیم جوان‌ها را به حسینیه و تکایا بکشانیم؛ برای همین باید از ایده‌های نو استفاده کنیم؛ مساله‌ای که برای مداحان و سخنرانان هم اولویت مهمی است و باید آن در کارشان جدی بگیرند. البته این را هم باید بگویم که در مناطق مرکزی افغانستان یا شیوه و سبر خاصی در این مراسم برگزار شود و مداحان در صحبت‌هایشان یک‌سری مسائل را رعایت کنند، چون در آن مناطق اهل‌سنت زیاد داریم و همین مساله باید مورد توجه قرار بگیرد. یک نکته مهم در افغانستان، کنارهم قرار گرفتن شیعه‌وسنی برای برپایی مراسم عزاداری عاشورای حسینی است. حاجی‌شاه‌اسلام یکی از همین سنی‌نشینان افغانستان است و خودش را خادم سوگواران امام‌حسین(ع) می‌داند. یکی از چیزهایی که در حرف‌هایش بسیار تکرار می‌کند، این است که من خدمتکار مردم هستم. باتوجه به کهولت سنی که دارد، آدم احساس می‌کند دیگر حوصله حرف زدن در موارد اینچنینی را نداشته باشد، اما وقتی اسم امام‌حسین(ع) و عزاداری می‌آید که در افغانستان برای او عزاداری می‌کنند، از صحبت کردن استقبال می‌کند و پشت‌سرهم حرف‌هایش را ادامه می‌دهد و می‌گوید: «اهل‌سنت برای امام‌حسین(ع) شأن خاصی قائل بوده و ایشان و فرزندان‌شان برای ما هم هستند. دوستی در هرات دارم که همیشه می‌گوید ما در هرات با شیعیان، هیات داریم و خیلی این مراسم را پرشور برگزار می‌کنیم. «حرف‌هایش را با اشاره به نذری‌ای که در روز عاشورا می‌دهند، ادامه می‌دهد و می‌گوید: «ما در این روز با دیگر دوستان‌مان که آنها هم اهل‌سنت هستند، نذری می‌دهیم. این کارها به‌اعتقاد انجام می‌دهیم. چون امام‌حسین(ع) برایمان مهم هستند و مطمئنیم که ایشان ما را نگاه می‌کنند. این هم اعتقاد من است و هم اعتقاد خیلی از اهل‌سنت که در افغانستان زندگی می‌کنند. من سال‌ها است عاشق امام‌حسین(ع) هستم و با خودم عهد کرده‌ام تا هستم در کنار امام‌حسین(ع) بمانم، برای همین خودم را خدمتگزار مردم می‌دانم. خدای ما و پیامبر ما یکی است، این مساله خیلی مهم است، همین اعتقاد به خدا و پیامبر اسلام نبایدباعث شود ما با دوستان شیعه‌مان دچار تفرقه شویم. ما هم‌مانند برادران شیعه برای امام‌حسین(ع) عزاداری می‌کنیم و ارادت ویژه به ایشان داریم.»

از مراسم‌های عزاداری که اهل‌سنت برگزار می‌کنند می‌پرسم و می‌گوید: «ما هم مثل شیعیان این عزاداری‌ها را برگزار می‌کنیم، اما یک مراسمی داریم به اسم «علم‌کشی» که به یاد امام‌حسین(ع) و حضرت ابوالفضل(ع) این کار را انجام می‌دهیم. نذری دادن در این شب‌ها هم برایمان مهم است، چون ما معتقدیم باید به عزاداران امام‌حسین(ع) خدمت کرد، برای همین این نذری‌ها را آماده می‌کنیم و امسال هم قرار است در ۱۰ شب این اتفاق بیفتد و می‌توانم بگویم با همه، وجودم شوخ‌حال هستم که خادم امام‌حسینم.» نکته مهمی که درخصوص عزاداری افغانستانی‌ها به‌خصوص در دوسال گذشته مطرح می‌شود، تحریکات و تهدیدات داعش در این مراسم‌ها بوده است، اما به‌قول کسانی که با آنها صحبت کردم، امسال فضای بهتری برای این مراسم وجود دارد. در کل باید گفت افغانستان برای ما مانند جان است، رفیق و برادر و دوست و همسایه هستیم و امام‌حسین(ع) جزء جدانشدنی زندگی‌مان شده است و ذکر یاحسین(ع) از زبان‌مان نمی‌افتد، چون ملت امام‌حسینیم.

ادامه از صفحه ۱۲

افغانستان و رسم‌های سنتی و آیینی

می‌گوید: «ما برای امام‌حسین(ع) جان هم می‌دهیم. آنقدر دوستش داریم که سال‌ها اگر برایش مراسم هم برگزار کنیم و تک‌تک فرزندان‌مان را در راهش بدهیم، کم است.»

این حرف‌های محمدآقا است؛ پیرمردی ۷۰ ساله که سال‌ها است در شهر بامیان افغانستان زندگی می‌کند و عشقش امام‌حسین(ع) و ابوالفضل(ع) است. او را معرفی کردند تا درباره مراسم عزاداری امام‌حسین(ع) در افغانستان صحبت کند. توسط یکی از پسرانش توانستم با او ارتباط برقرار کنم. با صدای آرامبخشی که داشت، از زمان قدیم تعریف می‌کرد که در خانه‌شان هیات داشتند و بچه‌هایش را به صف می‌کرد تا از عزاداران امام‌حسین(ع) پذیرایی کنند. این سنت در خانواده‌شان همیشه وجود داشته و سال‌ها است که در این راه هستند.

از محمدآقا می‌پرسم از چه زمانی این هیات‌ها را برگزار کرده است و می‌گوید: «در گذشته‌هایی که من یادم می‌آید و بچه بودم، پدرم همیشه در خانه‌مان، مراسم برگزار می‌کرد و اهالی روستا در خانه‌مان جمع می‌شدند، بعدها حسینیه‌ای زدیم و همه در آن حسینیه جمع می‌شدیم و مردم با تجمع در حسینیه‌ها و تکایا پای منبر روحانیون می‌نشستند، سینه می‌زدند و با گوش دادن به روضه مصیبت‌های امام‌حسین(ع) می‌گریستند. هنوز آن مراسم را به یاد دارم. پدرم خیلی دوست داشت که من و برادرانم هم در مسیر امام‌حسین(ع) باشیم. برای همین من هم راه او را ادامه دادم. خیلی سال است که یک حسینیه دارم و در ایام محرم جمع می‌شویم تا یاد ایشان را زنده نگاه داریم.»از کارهایی که برای این ایام انجام می‌دهند می‌پرسم و می‌گوید: «مراسم عزاداری در افغانستان هم مانند ایران از اول محرم آغاز می‌شود. خیابان‌ها، کوچه‌ها و دیوارها همه سیاه‌پوش می‌شود. پارچه‌هایی که سیاه، سبز و سرخ هستند و شعارهای «یاحسین(ع)»، «یا اباعبدالله»، «یا ثارالله»، «یا عباس» و نیز احادیثی از پیامبراکرم(ص) درمورد شخصیت والای امام‌حسین(ع) توسط جوانان نوشته می‌شود. در روستای ما رسم است که از یک هفته مانده به محرم، همه‌جا سیاه‌پوش می‌شود. ما خیلی به عزای امام‌حسین(ع) اعتقاد داریم و می‌دانیم که او همیشه ما را نگاه می‌کند. اصلا همین پسر کوچکم را مَن از آقا ابوالفضل دارم. اگر نگاه او نبود، الان پسرم زنده نبود. برای همین است که او را بعد از آن، ابوالفضل صدا می‌کنم.» محمدآقا برایم تعریف می‌کند که پسرش مریض می‌شود و متوسل به حضرت عباس(ع) می‌شود و شفایش را می‌گیرد و برای همین اسمش را به ابوالفضل تغییر می‌دهد و همان پسرش سال‌ها است که در هیات امام‌حسین(ع) سقایی می‌کند. او از خیلی از مراسم‌هایشان می‌گوید؛ از کارهایی که در این سال‌ها انجام داده‌اند و انجام می‌دهند و به گفته او مراسم در دهه اول محرم در مناطق مختلف افغانستان به‌ویژه کابل، مزارشریف، بامیان، پروان، میدان وردگ، بغلان، بلخ، هرات، دایکندی و برخی مناطق پشتون‌نشین که شیعیان افغانستان در آنها زندگی می‌کنند، چهره دیگری به‌خود می‌گیرد. تقریبا همه‌جا ذکر مصیبت اهل‌بیت علیهم‌السلام و وقایع عاشورا به گوش می‌رسد. جوانان و عاشقان امام‌حسین(ع) در این شب‌ها با تجمع در حسینیه‌ها که اصطلاحا مردم این کشور به آن «تکیه‌خانه» می‌گویند، به نوحه‌سرایی، سینه‌زنی و زنجیرزنی می‌پردازند.

شبهاتی که در هیات حل می‌شود

سابقه عزاداری در محرم به سال‌ها قبل بازمی‌گردد. برای اینکه از سابقه این مراسم مطلع شویم، به‌سراغ شیخ‌جواد صالحی رفتیم که مدیر حوزه علمیه رسالت کابل در افغانستان است و سابقه کار فرهنگی زیادی دارد. وقتی از سابقه این مراسم در ماه محرم در این کشور می‌پرسم، می‌گوید: «سابقه عزاداری ماه محرم در جامعه افغانستان به‌پهنای وجودی تشیع استمرار داشته و از دیرباز بحث برپایی مجالس عزای ماه محرم بسیار زیاد بوده است، اما این موضوع در مناطق مختلف متفاوت است. امروزه حتی وقتی قلعه‌های مستحکمی که در روستاها یا شهرهای مختلف افغانستان وجود دارد را مرور می‌کنیم، بعضا می‌بینیم که در مناطق شیعه‌نشین در اندرون اکثر این قلعه‌ها که غالبا برای زندگی متمولان و خان‌ها بوده است، فضایی برای عزاداری آقا امام‌حسین(ع) اختصاص داشته و معمولا علم حضرت ابوالفضل در گوشه‌ای از این قلعه‌ها دیده می‌شود.»

صالحی درباره وجود حسینیه‌های بسیار در شهرهای افغانستان می‌گوید: «یکی از نکات برازنده که به‌خوبی در نقاط مرکزی افغانستان آن را مشاهده می‌کنیم این است که تکایا و حسینیه‌ها در همه‌جا بسیار زیاد وجود دارد و حتی گاهی در یک منطقه کوچک نیز چندین تکیه و حسینیه قرار دارد و بعضا همه متعلق به یک قوم یا یک عشیره خاص هستند. مساجد در مناطق برنفوذ هم این عزاداری را برگزار می‌کنند، اما تعداد حسینیه‌ها و تکایا بیشتر از مساجد است و شاید دلیلش این باشد که در دوره عبدالرحمان‌خان، قتل‌عام شیعه‌ها در دستورکار دولت وقت قرار گرفت که شیعیان را ملزم می‌کردند از مذهب‌شان استنکاف کنند و به مذهب اهل‌سنت روی بیاورند و در مساجد این تغییر مذهب را علنا اعلام کنند. برای همین مردم در مناطق مرکزی به مساجد توجهی نمی‌کردند و اگر مسجدی هم بود، به‌خاطر این پروسه سیاسی دولت در حاشیه قرار می‌گرفت و تکایا و حسینیه‌ها جای مساجد را گرفتند و استوار به کارشان ادامه دادند. این را هم بگویم که پذیرش بیرق‌ها و شعارهای عاشورا در جامعه افغانستان جایگاه ویژه‌ای دارد؛ در کوی و برزن این بیرق‌ها گذاشته می‌شود و نیاز جامعه افغانستان به این بیرق‌ها بسیار زیاد است.»

وقتی از اوضاع سیاسی افغانستان و شرایط برگزاری هیات‌ها در این اوضاع سیاسی می‌پرسم، می‌گوید: «تا ۴۰ سال قبل بحث عزاداری یک بحث غیرعادی در افغانستان به‌حساب می‌آمد، زیرا کسانی که مخاطب برگزاری این مراسم بودند، همه شیعیان را در دسته افراطی‌ها طبقه‌بندی می‌کردند و برای همین حتی در منطقه چندوال کابل عده‌ای از عزاداران عمدتا مجالس‌شان را در زیرزمین‌ها برگزار می‌کردند و بسیار مواظب بودند سربازان و کسانی که در دستگاه حکومتی جای دارند، عزاداری آنها را متوجه نشوند و نسبت به این مساله حساس نباشند. البته قبل از این دوران هم که دوران اختناق بود و بردن نام اهل‌بیت(ع) ممنوع بود، مراسم عزاداری به‌شیوه و سبک دیگری نمایان بود و بیشتر در فضایی که به آن «حمله‌خوانی» می‌گفتند، برگزار می‌شد و کسانی که به آنها پیش‌درآمدان یا منقبت‌خوان نامیده می‌شدند داستان رشادت‌های امام‌حسین(ع) و یاران‌شان در جریانی کربلا را که دقیقا صدها بیت شعر درآمده بود، بازگو می‌کردند. این افراد، چوب‌دستی‌ای را به‌عنوان علم ابوالفضل(ع) در دست می‌گرفتند و شروع به شعرخوانی می‌کردند و گاهی هزاران بیت شعر را برای مردم می‌خواندند.»

از سخنرانی‌ها و روضه‌هایی که در این مراسم ایراد می‌شود می‌پرسم و می‌گوید: «یکی از مسائلی که در عزاداری‌ها به‌خوبی نمایان است، همین بحث روضه و سخنرانی است. سخنرانی و روضه‌خوانی جایگاه ویژه‌ای در فرهنگ تشیع افغانستان دارد. ما علمای بزرگی در افغانستان داریم که سال‌های سال خودشان را وقف اهل‌بیت(ع) و به‌خصوص امام‌حسین(ع) کرده‌اند. مثلا واعظ مرحوم شهید بلخی که از پیشتازان فضای انقلاب است و در پرتو انقلاب عاشورا توانست شعرهای زیبایی بسراید و فضای انقلاب را در جامعه افغانستان زنده کند، با الهام از انقلاب کربلا، انقلاب افغانستان را تعریف کرد. او جایگاه بخصوصی درمیان افغانستانی‌ها دارد و هم‌اکنون هم بعضی مداحان از اشعارش استفاده می‌کنند. البته این را هم بگویم که ما منبری‌های بسیار توانمندی در افغانستان داریم که از آنها به نیکی یاد می‌شود؛ کسانی که سنی از آنها گذشته است و مردم، خاطرات بسیار زیادی از فضای منبر آنها دارد یا دارند. ببینید، شیعیان افغانستان بسیار به امام‌حسین(ع) ارادت دارند. اگر پدر و مادرها در اینجا فرزندی داشته باشند، او را در دره میان‌داری آقا امام‌حسین(ع) قرار می‌دهند. در خیلی از مناطق افغانستان وقتی سخنرانی شروع می‌شود، حدود ۲۵ پیش‌منبر وجود دارد. این پیش‌منبرها کسانی هستند که خود آماده می‌کنند تا بتوانند در آینده به‌عنوان جلوداران عزای حسین(ع) جایگاه مناسبی پیدا کنند و روی منبر بنشینند و از حسین(ع) و خانواده‌اش بگویند. از مراسم‌های دیگر در افغانستان که می‌پرسم، می‌گوید: «فرقه سوفی‌ها در افغانستان جایگاه‌ویژه‌ای دارند، آنها نیز مانند شیعیان به‌صورات عزاداری اهل‌بیت(ع) در ایام محرم در فضای عزاداری قرار می‌گیرند، به‌طوری که در منطقه خاشقان و عارفان کابل حدود پنج‌هزار نفر تجمع می‌کنند و برای خودشان از قبل نذورات آماده می‌کنند. وزیر دفاع اسبق افغانستان آقای «ورک» متاثر از فضای عاشورا در مجموعه وزارت دفاع نیز بحث عاشورا و انقلاب کربلا را پشتیبانی می‌کند و اکنون هم وزارت دفاع نذورات‌شان را در کابل با آرم وزارت دفاع اهدا می‌کند. همچنین پوسترهای بسیار زیبایی طراحی می‌شود که در سینماها وارد است؟» گفت: «این سوال برای من به‌عنوان تهیه‌کننده و احتمالا آقای درویش به‌عنوان کارگردان هم مطرح است و همچنین این موضوع سوال افکار عمومی هم می‌تواند باشد. پاسخ آن چیست؟» یک فیلمی می‌تواند در شبکه نمایش خانگی عرضه شود یا سکانس موردبحث ولی در اکران نمی‌تواند، به‌ویژه اینکه اکنون وی‌او‌دی به اجبار و به‌عنوان یک راهکار ناگزیر، جایگزین اکران سینمایی شده است.»

وی ادامه داد: «برای یادآوری عرض می‌کنم این بحث به سال ۱۳۹۴ برمی‌گردد، نامه‌ای از وزارت ارشاد برای جلوگیری از اکران فیلم آمد که اعلام کرد تاتامین نظر مراجع تقلید، نظر اکران فیلم تعلیق می‌شود. حال سوال این است آیا بعد از گذشت پنج سال، نظر آقایان مراجع تامین شده است؟ آیا تشخیص وزارت ارشاد با نظر آقایان مراجع تغییر کرده است؟ آیا شرایط فرهنگی و اجتماعی کشور باعث این گشایش است؟ من به‌عنوان تهیه‌کننده فیلم پاسخی به این پرسش‌ها ندارم. فقط می‌دانم وزیر تغییر کرده است و البته ترکیب سهامداران فیلم هم با تغییراتی مواجه شده و بخش عمده فیلم به فارابی تعلق دارد و از برجام فاصله گرفته‌ایم و در سال پایانی دولت هستیم.»

علیقلی‌زاده در پاسخ به این سوال که آیا تعلیق به اکران آنلاین این فیلم دارند، تهیه‌کننده فیلم «رستاخیز» با بیان اینکه قصد ندارند فیلم را در ایران اکران آنلاین کنند، خبر از راه‌اندازی پلتفرمی مخصوص اکران سراسری این فیلم در دنیا داد و همچنین نخبگان، اهالی رسانه و نمایندگان مجلس را به بررسی دوباره برخی آیین‌نامه‌ها دعوت کرد.

پرونده اکران فیلم «رستاخیز» احمدرضا درویش، به‌تازگی با اظهارات حسین انتظامی رئیس سازمان سینمایی برای پیگیری خبری وارد مرحله جدیدی شده است. این مدیر سینمایی در نشست خبری اخیرش تاکید دوباره‌ای کرد که «این فیلم در سال ۹۸ مجوز عرضه در شبکه نمایش خانگی را گرفته است و اکران آنلاین از نظر سازمان سینمایی مشکلی ندارد.»

اکران رستاخیز پس از یک‌روز نمایش در سال ۹۴، درپی اعتراض‌های غیررسمی به‌خاطر به تصویر درآمدن چهره‌ای از حضرت ابوالفضل(ع) به دستور وزیر ارشاد وقت متوقف شد.

تقی علیقلی‌زاده تهیه‌کننده رستاخیز درباره آخرین وضعیت اکران آن به پرسش‌های خبرگزاری ایسنا پاسخ داده است. این تهیه‌کننده با توجه به اظهارنظر اخیر رئیس سازمان سینمایی و در پاسخ به اینکه چگونگی نمایش چهره حضرت ابوالفضل(ع) در شبکه نمایش خانگی مشکلی ندارد و فقط این ایراد برای اکران

اکران آنلاین «رستاخیز» فعلا منتفی است

گفت: «ما فعلا تمایلی به اکران آنلاین به مفهوم رایج در کشور نداریم. اگر فیلم «رستاخیز» در شبکه نمایش خانگی به نمایش دربیاید، قطعا برای مخاطب، پس از تماشای فیلم این ایهام به وجود می‌آید که اساسا چرا در این سال‌ها، این فیلم به نمایش درنیامد و چه چیزی مانع نمایش آن شد؟! به هرحال خارج از وضعیت فعلی و کرونا، شروع عرضه فیلم «رستاخیز» با اکران سینمایی در ایران در اولویت ما بوده است.»

تهیه‌کننده رستاخیز در مورد پخش در وی‌او‌دی‌های داخلی گفت: «در مورد وی‌او‌دی داخلی پیشنهاد بنیاد سینمایی فارابی به‌عنوان یکی از سهامداران، واگذاری به شرکت‌های وی‌او‌دی داخلی بود که من حق سکوت به یکی از آنها وارد مذاکره شدم، اما پیشنهاد آنها جذاب نبود، به‌نحوی که امنیت فیلم تضمین نمی‌شد و از نظر مالی هم چشم‌اندازا خوبی نداشت. البته آن موقع کرونا پیش نیامده بود و ما تجربه عرضه فیلم دیده‌نشده را در شبکه‌های وی‌او‌دی داخلی نداشتیم. من درآن مقطع به خاطر شرایط غیرجذاب، این پیشنهاد را رد کردم و آن را انتحار دانستم. با پیش آمدن عرضه فیلم آقای حاتمی کیا (خروج) و فیلم‌های دیگر به نظرم می‌رسد فاجعه‌ای که پیش‌بینی می‌کردیم عیان شد. همکاران ما مجبور شدند فیلم‌هایشان را اکران آنلاین کنند و همان روز فیلم‌ها وارد بازار سیاه و پخش از تلویزیون‌های خارج از کشور شد. بنابراین خدارا شکر که ما قرارداد وی‌او‌دی داخلی نداریم.»

بررسی امکان پخش «رستاخیز» در تنفلیکس

علیقلی‌زاده در پاسخ به سوالی مبنی بر امکان پخش فیلم در پلتفرم‌های خارجی همچون تنفلیکس گفت: «در ارتباط با پلتفرم‌های خارجی چند مشکل داریم، مثلا در قرارداد با تنفلیکس یا پلتفرم‌های مشابه، فیلم در بسته‌های نمایشی قرار می‌گیرد و پرداخت به‌ازای هر نمایش را نمی‌پذیرد. شما باید با یک قرارداد کلی و رقم ثابت، فیلم را تحویل دهید و تا پایان این قرارداد، اجازه عرضه فیلم را در سایر اشکال ندارید.»

وی افزود: «درعین‌حال برخی از این شبکه‌ها دارای خطوط قرمزی هستند که احتمالا «رستاخیز» با توهم‌نگاه‌های جانبدارانه مذهبی نمی‌تواند از این خطوط قرمز در این شبکه‌های خارجی عبور کند. همچنین بازار اولیه «رستاخیز» که جمعیت مسلمانان جهان یا اولویت شیعیان است، اصلا از نظر این شبکه‌ها بازار قابل اعتنایی نیست. نکته بعدی فاصله عرضه فیلم با تولید رسمی آن است که نقطه منفی بسیار بزرگی است. فیلم «رستاخیز» در سال ۱۳۹۴ تولید شده و حالا پنج سال بعد، بدون هیچ حضوری حتی در کشور تولید کننده فیلم، می‌خواهد عرضه شود و قطعا در هیچ مذاکره‌ای نمره خوبی نمی‌گیرد. بنابراین طبق مذاکرات اولیه و ارقام پیشنهادی که انتظار ما را برآورده نمی‌کرد، این روش منتفی شد. البته این نکاتی که گفتم فقط مربوط به فیلم «رستاخیز» است و مطمئن هستم، فیلم‌های دیگر ایرانی‌ها شرایط بهتری برای عرضه در پلتفرم‌های خارجی دارند.»

تهیه‌کننده رستاخیز راه‌حل پیشنهادی نسبتا عجیبی در مورد اکران آنلاین فیلم داده است و گفت: «با توجه به موانع پلتفرم‌های خارجی و عدم‌مطلوبیت پلتفرم‌های داخلی، تصمیم گرفتیم طرحی را بررسی کنیم و یک پلتفرم اختصاصی برای عرضه فیلم «رستاخیز» طراحی کنیم، شامل یک شبکه بازاریابی در تمام دنیا که تشکل‌های دینی را شناسایی کرده و با آنها ارتباط برقرار کند و در آنها فیلم «رستاخیز» را معرفی کند. این پلتفرم در حال تهیه است و یک تیم برنامه‌نویسی درحال طراحی آن هستند و سرور آن در بیرون از کشور تامین شده که با توجه به تجربیات قبلی، محیط فعالیت آن را امن می‌کند. این شبکه به درگاه‌های بانکی در تمام کشورها متصل خواهد بود و در هر کشوری با توجه به پول آن کشور، امکان پرداخت هزینه نظرم می‌رسد فاجعه‌ای که پیش‌بینی می‌کردیم عیان شد. تاکید داشته، این امر را به نمایندگان دیگر سهامداران نیز اعلام کرده است.»

تابش همچنین در این نامه به آنچه کارگردان فیلم رستاخیز (احمدرضا درویش) در صحبت‌های خود به عزم تهیه کننده فیلم برای عرضه فیلم «رستاخیز» در VODهای جهانی نظیر تنفلیکس، آمازون و... گفته و نیز صحبت‌های تهیه کننده برای ایجاد یک پلتفرم مخصوص برای نمایش این فیلم هم اشاره کرده بود. در این نامه آمده است: «در باب هزینه‌های لازم برای راه‌اندازی سامانه عرضه فیلم، نظر بنیاد را در بهره‌بردن از امکانات و سامانه‌های موجود تخصصی، طی نامه مورخ سوم اردیبهشت سال ۱۳۹۹ به سهامداران اعلام شده است.»

او در نامه اردیبهشت خاطرنشان کرده است: «طرح پیشنهادی (ایجاد بستر دیجیتال برای عرضه بین‌المللی فیلم رستاخیز) به لحاظ تخصصی، از قوت و جامعیت لازم برخوردار نبود و صرفا ابزاری را برای «ارائه فیلم» مطرح می‌کند که پلتفرمی برای پخش است و به طرح و برنامه و راهبرد کلان پخش و عرضه اشاره‌ای نمی‌شود و به همین دلیل مزیت ایجاد چنین بستری برای تک‌محصول و بهره نبردن از امکانات و سامانه‌های موجود تخصصی مشخص نمی‌شود.»

با توجه به شرایطی که برای اکران فیلم «رستاخیز» شکل گرفته است، حالا حالاها امیدی به بازشدن کلاف سردرگم اکران این فیلم سینمایی نیست.

پاسخ فارابی: در وی‌او‌دی‌های داخلی اکران کنید

البته بنیاد سینمایی فارابی در پاسخ به این ادعای تهیه‌کننده رستاخیز طی نامه‌ای که برای رسانه‌ها ارسال کرده، یادآور شده است: «پیگیری‌هایی برای وضعیت این فیلم از بنیاد سینمایی فارابی که بیشترین سهم را از فیلم در اختیار دارد، انجام شده که بر پایه مستندات و نامه‌نگاری‌های مدیرعامل این بنیاد با علیقلی‌زاده است؛ مکاتباتی که در راستای شفاف‌سازی در سایت سازمان سینمایی موجود است.»

در آخرین نامه ثبت‌شده در رابطه با فیلم «رستاخیز» به تاریخ ۲۱ مردادماه ۱۳۹۹، علیرضا تابش مدیرعامل بنیاد سینمایی فارابی خطاب به تقی علیقلی‌زاده نوشته است: «با توجه به واگذاری مسئولیت توزیع فیلم و برنامه‌ریزی و اقدام جهت هرگونه بهره‌برداری در داخل و خارج از کشور به جنابعالی به‌عنوان تهیه‌کننده با رعایت حقوق کلیه سهامداران و ارائه گزارش فعالیت‌ها و اقدامات انجام شده و آتی از سال ۱۳۹۶، انتظار می‌رفت پیش از سرقت و انتشار غیرقانونی نسخه عربی فیلم در فضای مجازی عرضه و نمایش آن انجام شود. با توجه به صدور مجوز نمایش خانگی در موسسات مجاز عرضه VOD و در پیش بودن ماه‌های محرم و صفر، بنیاد بر موضع خود برای عرضه فیلم رستاخیز در این فرصت، مجددا

گزارش

پاکستان و شیعیانی که پای کارند

شاید شبیه‌ترین مردم به ایران در برگزاری مراسم ماه محرم، پاکستانی‌ها باشند. آنها باوجود برخورداری از قومیت‌ها و مذاهب مختلف، برعکس افغانستان مشکلی در برگزاری مراسم‌ها ندارند و درکنار هم با صلح این مراسم‌ها را برپا می‌کنند. نکته مهم در اجرای مراسم عزاداری امسال پاکستان و اینکه بسیار شبیه ایران هستند، به حرف‌های عمران‌خان، نخست‌وزیر پاکستان برمی‌گردد که در سخنرانی هفته گذشته‌اش - باتوجه به شیوع کرونا در پاکستان و اینکه مرگ‌ومیر ناشی از این ویروس در این کشور روبه کاهش است- از شیعیان خواست تا مراسم محرم را با رعایت پروتکل‌های بهداشتی برگزار کنند و در میان حرف‌هایش به مردم تاکید کرد که در ایران هم این مراسم با رعایت پروتکل‌ها برگزار می‌شود و به مانند هرسال نیست.

این صحبت‌ها نشان از این دارد که عزاداری امام‌حسین(ع) در پاکستان بسیار شبیه به ایران است و در هر محله و کوچه‌ای، یک حسینیه و تکیه برپا شده است.

البته نباید از این نکته بگذریم که در شهر کراچی پاکستان، یک حسینیه به اسم ایرانیان وجود دارد که ایرانی‌ها در این حسینیه حضور پررنگی برای عزاداری ماه محرم دارند. این حسینیه توسط برخی از بزدی‌های مقیم پاکستان تاسیس شده و قدمت زیادی دارد و معمولا در روزهای عاشورا و تاسوعا، جمعیت زیادی به‌صورت سینه‌زن و زنجیرزن به‌سمت این حسینیه می‌روند.

میرو پاکستانی است. به ایران هم زیاد رفت‌وآمد دارد، چون پدرش تاجر است و حالا پایبند بودن به یک‌سری مراسم آیینی و سنتی است که از قدیم در این کشور اجرا می‌شد و هنوز هم این پایبندی وجود دارد و مردم این مراسم‌ها را برگزار می‌کنند.

برای اینکه با این مراسم سنتی آشنا شویم، به‌سراغ یکی از حسینیه‌های شهر کراچی رفتیم که سال‌هاست توسط یک خانواده شیعه پاکستانی اداره می‌شود. سلطان‌محمد ۵۸ ساله است. او از سال‌ها پیش در این حسینیه خدمت می‌کند و درباره مراسم عزای امام‌حسین(ع) می‌گوید: «مراس